

Sygn.akt III AUa 278/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Teresa Suchcicka

Sędziowie Alicja Sołowińska

Dorota Elżbieta Zarzecka

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 czerwca 2020 r. w B.

sprawy z odwołania J. C. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 lutego 2020 r. sygn. akt IV U 825/19

I. oddala apelację,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz J. C. (1) 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Alicja Sołowińska Teresa Suchcicka Dorota Elżbieta Zarzecka

Sygn. akt III AUa 278/20

UZASADNIENIE

Decyzją z 6 lutego 2019 r. (nr (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., na podstawie art. 107 § 1, § 2 pkt 2, art. 108 §1, art. 116a w zw. z art. 116 §1 i § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. 2018, poz. 800) w zw. z art. 31 oraz 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2017, poz. 1778) stwierdził, że J. C. (1) ponosi solidarną odpowiedzialność za zaległości Stowarzyszenia (...) „ (...)” w O. (NIP: (...)) z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 13.791,44 złotych w tym:

- ubezpieczenia społeczne za okres od 12/2013, 02/2014 – (...) w łącznej kwocie 7.498,91 złotych – w tym należność główna: 5.324,91 zł oraz należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 6 lutego 2019 r. w kwocie 2.174,00 złotych;
- ubezpieczenie zdrowotne za okres 12/2013, 03/2014- (...) w łącznej kwocie 6.291,53 złotych – w tym należność główna: 4.436,53 zł oraz należne odsetki naliczone na dzień 6 lutego 2019 roku w kwocie 1.855,00 zł;

3. Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres (...) w łącznej kwocie 1,00 zł, w tym: należność główna w kwocie 1,00 zł, odsetki nie powstały.

W uzasadnieniu organ wskazał, że postanowieniem z 28 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowe z postępowania z możliwością zawarcia układu na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego. Postanowieniem z dnia 8 lutego 2017 r. Sąd umorzył postępowanie upadłościowe (...)” ze względu na brak majątku upadłego. Decyzjami z 24 sierpnia 2016 r., 25 sierpnia 2016 r., 29 sierpnia 2016 r., 30 sierpnia 2016 r., 31 sierpnia 2016 r. wydanymi na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził należne podstawy wymiaru składek dla pracowników, z którym Stowarzyszenie zawarło umowy zlecenia. Z tego tytułu na koncie płatnika powstały zaległości tytułu składek. W związku z brakiem możliwości egzekucji tych zaległości z majątku spółki organ rentowy sięgnął po odpowiedzialność subsydiarną członka zarządu.

Od powyższej decyzji odwołanie wywiódł skarżący J. C. (1), zaskarżając decyzję w całości wskazując, że organ nie wykazał, aby zobowiązania objęte treścią decyzji nr (...) z dnia 6 lutego 2019 r. powstały w okresie pełnienia przez odwołującego funkcji członka zarządu, a jest to jedna z podstawowych przesłanek przeniesienia odpowiedzialności za długi na członka zarządu w przypadku jego odpowiedzialności subsydiarnej. Podniósł także zarzut przedawnienia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie.

Wyrokiem z 20 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że J. C. (1) nie ponosi odpowiedzialności za zaległości Stowarzyszenia (...) „ (...)” w O. z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 13.791,44 zł (pkt I) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz J. C. (1) kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt II).

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji stanowiły następujące ustalenia faktyczne i wywody prawne:

Sąd Okręgowy ustalił, że J. C. (1) był prezesem Zarządu Stowarzyszenia (...) „ (...)” w O. w okresie od dnia 16 lipca 2012 r. do dnia 30 czerwca 2014 r. W 2014 roku dłużnik nie był niewypłacalny, a więc nie istniała konieczność złożenia wniosku o upadłość do właściwego organu. W trakcie pełnienia funkcji przez odwołującego w niniejszym postępowaniu finanse stowarzyszenia były na relatywnie dobrym poziomie. Już po rezygnacji skarżącego z funkcji członka zarządu w dniu 28 sierpnia 2014 r. została zawarta pomiędzy Stowarzyszeniem (...) „ (...)” w O. a ZUS O/O. umowa ratalna nr 10/2014 r. obejmująca zaległości składkowe za okres 5/2010 – 4/2014. Zaległości z umowy ratalnej zostały przez stowarzyszenie spłacone. Już po rezygnacji skarżącego z funkcji członka zarządu w dniu 28 sierpnia 2014 r. została zawarta pomiędzy Stowarzyszeniem (...) „ (...)” w O. a ZUS O/O. umowa ratalna nr 10/2014 r. obejmująca zaległości składkowe za okres 5/2010 – 4/2014. Zaległości z umowy ratalnej zostały przez stowarzyszenie spłacone. Wcześniej tj. 28 czerwca 2016 r. ogłoszono upadłość w formie likwidacji majątku upadłego Stowarzyszenia (...) „ (...)” w O. (upadłość ta została poprzedzona tzw. upadłościową układową w dniu 3 kwietnia 2015 r.)

W dniu 8 lutego 2017 roku postępowanie upadłościowe umorzono ze względu na brak majątku do likwidacji.

Sąd zważył, że w przedmiotowej sprawie spór pomiędzy organem rentowym a odwołującym sprowadzał się do kwestii czy istnieje możliwość obciążenia byłego członka zarządu odpowiedzialnością za długi powstałe – de iure – podczas pełnienia przez niego kadencji w organie spółki, lecz de facto 5 lat po zakończeniu reprezentowania spółki. Istotą tego sporu był fakt, że co do zasady przyjmuje się, że decyzje wydawane w tego rodzaju stanach faktycznych mają charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny.

Dalej Sąd Okręgowy zważył, że zgodnie z art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, wskazującym, że za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał, że:

(1) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo niezgłoszenie powyższego wniosku nastąpiło bez jego winy albo

(2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

Podkreślenia wymaga, iż funkcja przepisu art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej stosowanego odpowiednio do należności składkowych poprzez odesłanie zawarte w art. 31 ustawy systemowej polega na ochronie interesów wierzycieli, w szczególności w sytuacji, gdy jest już wiadome, że dłużnik nie będzie w stanie wszystkich wierzycieli zaspokoić w całości. Transponując to na grunt prawa ubezpieczeń społecznych jest oczywiste, że funkcją tego przepisu jest ochrona interesów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dlatego też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r., II UK 109/11 uznał, że właściwy czas, o którym mowa w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej oceniać należy z punktu widzenia interesów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. To spectrum pozwala odczytać istotę odpowiedzialności członka zarządu za składki na ubezpieczenie społeczne należne od spółki. Poza sporem jest, że organ rentowy realizuje zadania na rzecz wszystkich ubezpieczonych, którzy są beneficjentami Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W rezultacie jego rola nie sprowadza się jedynie do realizowania uprawnień wierzyciela. Zważywszy na ten kontekst zasadne jest przyjęcie, zdaniem Sądu, że odpowiedzialność członka zarządu za składki należne od spółki kapitałowej nie jest samoistnym zobowiązaniem, a jego istota ukierunkowana jest na zaspokojenie roszczeń Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Oceniając powyższą przesłankę ekskulpacyjną należy zauważyć, że pierwszym obowiązkiem sądów w takiej sprawie jest jednoznaczne stwierdzenie, że wystąpiły okoliczności uzasadniające złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub wszczęcie postępowania układowego, a dopiero w dalszej kolejności ocena, czy wniosek został złożony w terminie oraz czy jego ewentualne niezłożenie w terminie jest zawinione przez członka zarządu (por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 24 lutego 2015 r., I (...), oraz z dnia 27 maja 2014 r., (...)). Co ważne – jak podkreślił Sąd I instancji - w zakresie, istnienia przesłanek negatywnych odpowiedzialności członka zarządu przyjmuje się z kolei, że ciężar ich wykazania spoczywa na osobie pragnącej uwolnić się od odpowiedzialności, a ich istnienie lub nieistnienie nie ma charakteru okoliczności uzupełniającej, lecz jest okolicznością zasadniczą, która podlega badaniu na etapie postępowania zakończonemu decyzją organu rentowego, która jest następnie kontrolowana w postępowaniu sądowym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2013 r., I UK 554/12, oraz wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 kwietnia 2014 r., I (...)).

Ocena winy członka zarządu odnosi się do powinności przypisanych mu z racji pełnienia funkcji zarządczych w spółce kapitałowej. Członek zarządu nie odpowiada za złą kondycję finansową spółki uniemożliwiającą spłatę długów, lecz za własne zaniechanie skierowane na pokrzywdzenie wierzycieli, w tym pokrzywdzenie Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wobec tego obie przesłanki egzoneracyjne wskazane w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej sprowadzają się do wykazania należytej staranności w działaniach zmierzających do zgłoszenia upadłości lub wszczęcia postępowania układowego albo do udowodnienia braku winy w razie niewszczęcia tych postępowań (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2007 r., I UK 349/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 149). Zatem wystarczające jest skuteczne złożenie wniosku we właściwym czasie. Przepis art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej nie uzależnia zwolnienia od odpowiedzialności od sposobu rozstrzygnięcia przez sąd wniosku o ogłoszenie upadłości. Nie jest to więc odpowiedzialność za uzyskanie satysfakcjonującego wierzyciela rezultatu postępowania upadłościowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 5 oraz wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 lutego 2002 r., Sa/Sz (...), niepublikowany).

Sąd I instancji podniósł także, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 września 2014 r., III UK 201/13 (OSNP 2016 nr 3, poz. 34) stwierdził, że członek zarządu uwalnia się od odpowiedzialności, gdy we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości albo gdy w tym czasie niezgłoszenie takiego wniosku nastąpiło bez jego winy. W sytuacji, gdy upłynął „właściwy czas” odpowiedzialny za składki nie może powołać się na przesłankę wskazaną w art. 116 § 1 pkt 1 lit. a Ordynacji podatkowej, może jednak wykazywać, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez jego winy. Stanowisko to z pewnością jest prawdziwe w sytuacji, gdy odpowiedzialny za zobowiązania składkowe stał się członkiem zarządu jeszcze we „właściwym czasie” i pełnił obowiązki do konwersji w „niewłaściwy czas”. Wówczas

usprawiedliwione jest twierdzenie, że wykazanie przesłanek zawartych w art. 116 § 1 pkt 1 lit. a i b Ordynacji podatkowej skupia się na zgłoszeniu lub niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości „we właściwym czasie”. Inaczej jednak będzie, gdy objęcie funkcji członka zarządu nastąpiło w okresie, w którym „właściwy czas” do wniesienia o ogłoszenie upadłości już minął. W takim przypadku wykazanie przesłanki z art. 116 § 1 pkt 1 lit. a Ordynacji podatkowej jest obiektywnie niemożliwe, co nie wyklucza oddziaływania dyspozycji art. 116 § 1 pkt 1 lit. b Ordynacji.

Istotne jest to, aby w stosunku do spółki wystąpiły przesłanki upadłości, o których mowa w art. 10 i 11 Prawa upadłościowego i naprawczego (w brzmieniu relewantnym dla rozpoznawanej sprawy). Zgodnie z art. 10 tej ustawy upadłość ogłasza się w stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny. Art. 11 ust. 1 i 2 stanowi zaś, iż dłużnik jest niewypłacalny, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań. Dłużnika będącego osobą prawną uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Twierdzenia te, przedstawione w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2016 roku (I UK 228/15) Sąd Okręgowy podzielił w pełni.

Sąd Okręgowy uznał, że w momencie wykonywania swoich obowiązków jako reprezentant (prezes zarządu) stowarzyszenia odwołujący J. C. (1) w pełni zasadnie nie złożył wniosku o upadłość. W tamtym momencie nie zostały spełnione przesłanki określające status „upadłego”, a więc jednocześnie odnoszące się do pojęcia „właściwego czasu” na zgłoszenie wniosku o upadłość, zgodnie bowiem z art. 10 i 11 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze stowarzyszenie w tamtym czasie wykonywało swoje wymagalne zobowiązania oraz zobowiązania nie przekraczały wartości majątku.

Sąd odniósł się także do kwestii „właściwego czasu” w odniesieniu do realiów niniejszej sprawy. Sąd uznał, że za kuriozum należałoby uznać sytuację, w której przyjęto by odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania, które co prawda (zgodnie z teorią deklaratoryjną) de iure istniało w momencie sprawowania przez niego władztwa w spółce, ale o którym nie miał on żadnego pojęcia, ponieważ de facto zobowiązanie te nie było wykazane – zarówno w sposób księgowy, jak i chociażby w formie decyzji czy postanowienia administracyjnego - w jakikolwiek sposób. Pojęcie „właściwego czasu” należy używać do obiektywnych kryteriów, tj. kryteriów księgowych czy dokumentowych. W momencie wykonywania funkcji przez odwołującego takie kryteria nie wystąpiły. Organ nie dysponował żadnym dokumentem (a nawet informacją czy wzmianką) o konieczności uregulowania dodatkowych świadczeń na rzecz organu rentowego. Trzeba także wskazać, że w tamtym okresie rozliczeniowym stowarzyszenie posiadało także układ ratalny zawarty z organem, w związku z czym ciężko zarzucić organom osoby prawnej nierzetelne działanie czy też działanie z chęcią pokrzywdzenia wierzyciela w postaci Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy, nie znalazł podstaw do uznania, że w okresie sprawowania funkcji J. C. (1) winien był złożyć wniosek o upadłość. Dodatkowo zwolnienie skarżącego z odpowiedzialności, może nastąpić w ocenie Sądu Okręgowego także przy zastosowaniu dodatkowej argumentacji. Zwrócić należy uwagę, iż jedną z przesłanek przypisania odpowiedzialności członkowi zarządu odpowiedzialności za długi spółki (stowarzyszenia) jest wykazanie zgodnie z art. 116 ordynacji podatkowej „powstanie zobowiązania składkowego w czasie pełnienia przez daną osobę obowiązków członka zarządu”. Ze względu na konstrukcję odpowiedzialności z art. 116 ordynacji podatkowej, która stanowi w istocie sankcję za nieprawidłowe zarządzanie działalnością spółki (stowarzyszenia) tzn. takie postępowanie, które prowadzi do niemożności zaspokojenia się wierzyciela z majątku spółki jasnym nie może budzić wątpliwości, iż taka osoba musi mieć choćby świadomość istnienia wierzytelności w momencie sprawowania swojej funkcji. Innymi słowy granicznym wymogiem przypisania odpowiedzialności członkowi zarządu (stowarzyszenia) odpowiedzialności za długi składkowe w myśl art. 116 ordynacji podatkowej jest świadomość ich istnienia w czasie pełnienia przez niego funkcji. Okoliczność ta ma wpływ na oceniane post factum zachowanie osoby zarządzającej spółką (stowarzyszeniem) w aspekcie odpowiedzialności z art. 116 ordynacji podatkowej (por. wyrok SN z dnia 24 października 2018 r. II CSK 619/17). Świadomość istnienia wierzytelności determinuje przecież zachowanie członka władz stowarzyszenia (kwestia objęcia dochodzonej w niniejszej sprawie wierzytelności układem ratalnym z dnia 28 sierpnia 2014 r., wpływ na podjęcie decyzji o złożeniu ewentualnego wniosku o upadłość w terminie wcześniejszym niż to nastąpiło itp.). W sytuacji takiej jak w niniejszej sprawie gdzie co prawda obowiązek ubezpieczeniowy a co za tym idzie składkowy powstaje na skutek decyzji deklaracyjnej to w aspekcie szczególnych przesłanek wskazanych w art. 116 ordynacji

podatkowej członek zarządu winien ponosić odpowiedzialność za te wierzytelności organu rentowego, co do których ma świadomość ich istnienia (wynikających z deklaracji rozliczeniowych, prawomocnych decyzji organu rentowego itp.)

Mając na uwadze powyższe Sąd w oparciu o powołane regulacje oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd rozstrzygnął jak w sentencji wyroku.

Apelację o powyższego wyroku wywiódł Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Skarżący zarzucał:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu ze zgromadzonym materiałem dowodowym, które to uchybienie miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku poprzez:

- błędne przyjęcie, iż J. C. (1) w pełni zasadnie nie złożył wniosku o upadłość, ponieważ w momencie wykonywania swoich obowiązków prezesa zarządu Stowarzyszenia nie zostały spełnione przesłanki określające status „upadłego”, a więc jednocześnie odnoszące się do pojęcia „właściwego czasu” na zgłoszenie wniosku o upadłość, podczas gdy z zebranego materiału dowodowego wynika, że Stowarzyszenie (...) „ (...)” w O. nie wykonywało swoich wymagalnych zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne;

2. obrazę przepisów prawa materialnego - tj. art. 116 § 1, § 2 w związku z art. 116a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu przez Sąd pierwszej instancji, że:

- odwołujący wykazał istnienie przesłanki egzoneracyjnej w postaci braku winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości Stowarzyszenia,

- przesłanka braku winy w niezłożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości Spółki może być wykazywana przez odwołującego w sytuacji, gdy wniosek o ogłoszenie upadłości rzeczywiście został zgłoszony,

- brak świadomości odwołującego istnienia wierzytelności w momencie sprawowania funkcji prezesa zarządu wyłącza jego odpowiedzialność;

3. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływać na treść zaskarżonego wyroku, tj.:

- art. 233 § 1 k.p.c. przez ustalenie na podstawie dowodu z dokumentów, że sytuacja finansowa Stowarzyszenia w okresie pełnienia przez odwołującego funkcji członka zarządu nie uzasadniała złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, podczas gdy ustalenie takie powinno być dokonane na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego mającego wiadomości specjalne z zakresu finansów,

- art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na zmianie decyzji i ustalenie, że odwołujący J. C. (1), prezes zarządu Stowarzyszenia (...) „ (...)” w O. nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania Stowarzyszenia z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 13.791,44 zł.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący organ rentowy wnosił o zmianę wyroku poprzez oddalenie odwołania w całości od decyzji oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą i drugą instancję - według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie powyższego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji wraz z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Uwzględniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd II instancji nie znalazł podstaw do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Prawidłowo dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne oraz należyte umotywowaną ocenę prawną sporu Sąd Odwoławczy przyjął za własną, co czyni zbędnym powtórne ich przytaczanie w dalszej części uzasadnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1997 r. II UKN 61/97, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1999 r. I PKN 21/98). Sposób oceny dowodów w zaskarżonym orzeczeniu, w świetle dyspozycji art. 233 § 1 k.p.c., nie narusza reguł logicznego wnioskowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, toteż brak jest podstaw do podzielenia zarzutów skarżącego w tym zakresie. Sąd Apelacyjny podzielił również, jako prawidłową, zawartą w uzasadnieniu wyroku argumentację dotyczącą zastosowanych w sprawie przepisów prawa materialnego.

Na wstępie wskazać należy, iż w ocenie Sądu Apelacyjnego stanowisko organu rentowego zarzucającego błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, iż J. C. (1) w pełni zasadnie nie złożył wniosku o upadłość, ponieważ w momencie wykonywania swoich obowiązków prezesa zarządu Stowarzyszenia nie zostały spełnione przesłanki określające status „upadłego” - nie znajduje akceptacji.

Ponieważ postawione w apelacji zarzuty sprowadzają się w istocie do kwestionowania prawidłowości wykładni oraz zastosowania prawa materialnego stanowiącego podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia, to przypomnieć należy, że odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania podatkowe spółki została uregulowana w ustawie z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Na mocy odesłania zawartego w art. 31 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 116 Ordynacji podatkowej stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek.

Art. 116 § 1 ust. 1 powołanej wyżej ustawy - w brzmieniu obowiązującym na dzień wydanej decyzji (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 800 t.j.) - stanowi, że za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu:

1) nie wykazał, że:

a) we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym czasie zostało otwarte postępowanie restrukturyzacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1508 oraz z 2018 r. poz. 149 i 398) albo zatwierdzono układ w postępowaniu o zatwierdzenie układu, o którym mowa w ustawie z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, albo

b) niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez jego winy;

2) nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

§ 1a. Jeżeli obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości powstał i istniał wyłącznie w czasie, gdy prowadzona była egzekucja przez zarząd przymusowy albo przez sprzedaż przedsiębiorstwa na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, uznaje się, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło bez winy członka zarządu, o którym mowa w § 1.

§ 2. Odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu.

§ 2a. Za zobowiązania podatkowe powstałe na podstawie odrębnych przepisów po likwidacji spółki, za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał po likwidacji spółki, oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe po likwidacji spółki, odpowiadają osoby pełniące obowiązki członka zarządu w momencie likwidacji spółki. Przepis art. 115 § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 3. W przypadku gdy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji lub spółka akcyjna w organizacji nie posiada zarządu, za zaległości podatkowe spółki odpowiada jej pełnomocnik albo odpowiadają wspólnicy, jeżeli pełnomocnik nie został powołany. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 4. Przepisy § 1-3 stosuje się również do byłego członka zarządu oraz byłego pełnomocnika lub wspólnika spółki w organizacji.

Zgodnie zaś z art. 116a określającym odpowiedzialność za zaległości podatkowe innej osoby prawnej (stowarzyszenia)

§ 1. Za zaległości podatkowe innych osób prawnych niż wymienione w art. 116 odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie organów zarządzających tymi osobami. Przepis art. 116 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Za zaległości podatkowe stowarzyszenia powstałe przed jego wpisem do właściwego rejestru odpowiadają solidarnie osoby działające na rzecz stowarzyszenia do chwili wpisu.

§ 3. Członek zarządu stowarzyszenia zwykłego odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze stowarzyszeniem i pozostałymi członkami zarządu za zaległości podatkowe stowarzyszenia.

§ 4. W przypadku gdy stowarzyszenie zwykłe nie posiada zarządu, za zaległości podatkowe stowarzyszenia odpowiada całym swoim majątkiem członek stowarzyszenia solidarnie ze stowarzyszeniem i pozostałymi członkami.

§ 5. Do odpowiedzialności podatkowej, o której mowa w § 3 i 4, stosuje się odpowiednio przepisy art. 115 § 2 i 4.

W okresie za jaki naliczono należności z tytułu nieopłaconych składek J. C. (1) prowadził sprawę Stowarzyszenia, reprezentował Klub Sportowy „ (...)”. Wnioskodawca podejmując się piastowania funkcji prezesa zarządu powinien zdawać sobie sprawę, że charakter prawny tej funkcji oznacza nie tylko obowiązek wykonywania powierzonych jej zadań, ale też zwiększony zakres odpowiedzialności, w tym odpowiedzialności za skutki działań kierowanego stowarzyszenia. Skarżący godząc się na powołanie go na prezesa zarządu przyjął na siebie wszelkie związane z tym prawa i obowiązki.

Jak wynika z art. 116 § 1 i 2 ordynacji podatkowej (który należy stosować odpowiednio zgodnie z art. 116 a § 1) orzeczenie o odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. (stowarzyszenia) możliwe jest w przypadku, gdy termin płatności zobowiązań podatkowych upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, a egzekucja prowadzona przeciwko spółce (stowarzyszeniu) okazała się bezskuteczna. Członek zarządu, chcąc uwolnić się od tej odpowiedzialności, powinien wykazać, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) bądź też, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy lub powinien wskazać mienie spółki (stowarzyszenia), z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki (stowarzyszenia) w znacznej części. Dokonując analizy powyższego uregulowania stwierdzić należy, że odrębna przesłanka zwalniająca członka zarządu z odpowiedzialności, określonej w art. 116 § 1 ust. 2 (wskazanie mienie o wartości pozwalającej na zaspokojenie wierzyciela), nie została wykazana w niniejszej sprawie. Zatem wnioskodawca skutecznie mógłby uwolnić się od tej odpowiedzialności wykazując, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) bądź też, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy.

Słusznie uwaga Sądu I instancji została skupiona na tym, iż w trakcie pełnienia funkcji przez J. C. (1) (od 16 lipca 2012 roku do 30 czerwca 2014 roku) finanse stowarzyszenia były na dobrym poziomie. Dopiero po rezygnacji skarżącego z funkcji członka zarządu w dniu 28 sierpnia 2014 r. została zawarta pomiędzy Stowarzyszeniem (...) „ (...)” w O. a ZUS O/O. umowa ratalna nr 10/2014 r. obejmująca zaległości składkowe za okres 5/2010 – 4/2014. Zaległości z umowy ratalnej zostały przez stowarzyszenie spłacone. Sąd I instancji właściwie uznał, że chociaż odwołujący w okresie od 16

lipca 2012 r. do dnia 30 czerwca 2014 r. pełnił funkcję prezesa Zarządu Stowarzyszenia (...) „(...)” to nie odpowiada on za zły stan finansowy spółki, który uniemożliwił wywiązanie się z zobowiązań finansowych względem wierzycieli, a odpowiada jedynie za własne zaniechania mające na celu pokrzywdzenie wierzycieli.

W rozpoznawanej sprawie mamy do czynienia z jedną z przesłanek egzoneracyjnych wskazywanych w art. 116 Ordynacji podatkowej jaką jest niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości bez swojej winy. Powtórzenia wymaga, iż aby złożyć wniosek o upadłość muszą po stronie spółki wystąpić przesłanki uzasadniające dokonanie takiej czynności, wskazane w art. 10 i 11 Prawa upadłościowego i naprawczego. Z treści art. 10 w/w ustawy wynika, iż upadłość ogłaszana jest w stosunku do niewypłacalnego dłużnika, przy czym przez niewypłacalność rozumie się niewykonywanie wymagalnych zobowiązań, a w przypadku osoby prawnej niewypłacalność występuje także wtedy, gdy jej zobowiązania przekroczą wartość jej majątku, także wtedy gdy na bieżąco te zobowiązania są wykonywane.

Zważając na treść powyższych przepisów należy zauważyć, iż zgłoszenie takiego wniosku przez J. C. (2) w okresie pełnienia przez niego funkcji prezesa Zarządu byłoby całkowicie bezzasadne, gdyż w tym okresie w stosunku do Stowarzyszenia nie istniała żadna z przesłanek uzasadniających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Kondycja Klubu Sportowego w tym okresie była dosyć dobra, co wynikało z dokumentacji, co więcej kryteria księgowe ani dokumentowe nie wykazywały istnienia zobowiązań wobec ZUS stanowiących podstawę aktualnego sporu, a co za tym idzie, J. C. (2) nie mógł mieć wiedzy w zakresie istnienia zobowiązań składkowych, w związku z czym nie można twierdzić, iż działał w celu pokrzywdzenia wierzycieli.

Prawidłowo ocenił Sąd Okręgowy, że „wymogiem przypisania odpowiedzialności za długi składkowe członkowi zarządu w myśl art. 116 Ordynacji podatkowej jest świadomość ich istnienia w czasie pełnienia przez niego funkcji. Okoliczność ta ma wpływ na ocenianie post factum zachowania osoby zarządzającej spółką w aspekcie odpowiedzialności z art. 116 Ordynacji podatkowej”. Stanowisko takie potwierdza także Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 5 marca 2018 r., w sprawie o sygn. III AUa 729/17 wskazując, iż „Brak winy może być odnoszony jedynie do wyjątkowych sytuacji, w których członek zarządu nie ma wiedzy co do rzeczywistej sytuacji w zakresie płacenia zobowiązań przez spółkę z obiektywnie uzasadnionych przyczyn i przy dołożeniu należytej staranności nie może tej wiedzy uzyskać albo podjąć stosownych działań”. J. C. (1) nie można zarzucić braku należytej staranności, gdyż jako prezes zarządu kontrolował stan finansów Spółki, który nie dawał podstaw do zgłoszenia wniosku o upadłość. Co więcej w odniesieniu do świadomości istnienia zobowiązania, jako przesłanki do uznania solidarnej odpowiedzialności członka zarządu wskazano także w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 12 kwietnia 2019 r., w sprawie o sygn. III AUa 213/18 „Faktem jest, że nie można odmówić członkowi zarządu prawa do podjęcia ryzyka i niezgłoszenia wniosku o upadłość, mimo występowania stosownych ku temu przesłanek ustawowych w sytuacji, gdy według jego oceny uda się opanować sytuację finansową i w konsekwencji spłacić całe zobowiązanie. Jeśli jednak takie ryzyko podejmuje, to musi to czynić ze świadomością odpowiedzialności z tym związanej i liczyć się z tym, że w przypadku błędnej oceny sytuacji rodzącej chociażby częściową niemożność zaspokojenia długów przez spółkę, to sam będzie zmuszony ponieść odpowiedzialność finansową. Zarząd winien zgłosić wniosek o upadłość, jeżeli tylko zachodzi zagrożenie niewypłacalnością, której nastąpienie w sposób oczywisty niweczy sens postępowania upadłościowego, pozbawiając wszystkich wierzycieli jakiegokolwiek ochrony prawnej ich interesów. Charakter prawny funkcji członka zarządu wiąże się ze zwiększonym zakresem odpowiedzialności, w tym za skutki działania kierowanej spółki. Stąd członkowie zarządu, będąc uprawnieni i zobowiązani do kontrolowania stanu finansowego i majątku spółki, w sytuacji gdy spółka nie jest w stanie zaspokoić wszystkich swych zobowiązań, mają obowiązek zgłoszenia wniosku o upadłość lub otwarcie postępowania układowego.”.

W orzecznictwie przyjmuje się, że zaprzestanie płacenia długów, jako kryterium ogłoszenia upadłości, musi mieć trwały charakter, co oznacza, iż dłużnik nie tylko obecnie nie płaci długów, ale także nie będzie tego czynił w przyszłości z powodu braku niezbędnych środków. Chodzi przy tym o regulowanie wszystkich zobowiązań płatniczych związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą, a nie tylko niektórych z nich (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2000 r., V CKN 1117/00, Lex nr 56047; z dnia 15 listopada 2000 r., IV CKN 1324/00, Lex nr 536993; z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 659/00, Lex nr 53150 i wyrok z dnia 28 kwietnia 2006 r., V CKN 39/06, Lex nr 376485).

W wyroku z dnia 14 lutego 2012 r. (III UK 24/11 – Lex nr 1130394), Sąd Najwyższy wskazał, że „właściwym czasem” w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1. a Ordynacji podatkowej nie jest ani krótkotrwałe wstrzymanie płacenia długów na skutek przejściowych trudności, ani też całkowite zaprzestanie płacenia długów w następstwie wyzbycia się przez podmiot gospodarczy całego (lub prawie całego) majątku, lecz chwila, kiedy wiadomo już, że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić wszystkich swych zobowiązań. Określenie tej chwili powinno być ujmowane elastycznie, w zależności od okoliczności konkretnego wypadku, bowiem właściwy czas do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest przesłanką obiektywną, ustalaną w oparciu o okoliczności faktyczne każdej sprawy (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2013 r. II UK 66/13 – Lex nr 1396080).

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji Stowarzyszenia tym bardziej nie można mówić, iż taki wniosek winien być zgłoszony przez J. C. (1), gdyż Stowarzyszenie w tym czasie regulowało zobowiązania, także istniejące wobec ZUS, gdyż między Stowarzyszeniem, a ZUS została zawarta umowa ratalna nr (...), z której Stowarzyszenie się całkowicie wywiązało.

Reasumując, badanie przesłanek negatywnych odpowiedzialności członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (stowarzyszenia) może następować wyłącznie w okresie, kiedy pełnił on tę funkcję. Gdyby bowiem w tym okresie wystąpiły przesłanki do zgłoszenia wniosku o upadłość, to byłoby to jego obowiązkiem, którego zaniedbanie mogłoby skutkować odpowiedzialnością w trybie i na zasadach przewidzianych dla osób trzecich. Jeżeli natomiast stan taki zaistniał po tej dacie, to jest to okoliczność wyłączająca jego odpowiedzialność, bowiem ewentualne niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez jego winy, gdyż były członkiem zarządu nie jest uprawniony do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 13 lutego 2008 r., sygn. akt II FSK 1605/06).

Mając na uwadze powyższe argumenty uznać należy, że Sąd I Instancji trafnie zmienił decyzję organu rentowego, dlatego sformułowany w apelacji zarzut o naruszeniu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. jest oczywiście niezasadny.

Z powyższych przyczyn na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego znajduje oparcie w art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 5 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych tj. z dnia 3 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

D. Z. T. A. S.